

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
БЕЛОРУССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра английского языкознания

Аннотация к магистерской диссертации

**РУССКОЕ И АНГЛИЙСКОЕ ФРАЗЕОСЕМАНТИЧЕСКИЕ ПОЛЯ
БЕСПОКОЙСТВА, ТРЕВОГИ В КОМПАРАТИВНОМ
ЛИГВОКОГНИТИВНОМ ОСВЕЩЕНИИ**

Корнакова Виктория Ивановна
специальность 1-21 80 03 «Германские языки»

Научный руководитель
Гутовская Марина Степановна
Кандидат филологических наук, доцент

Минск, 2015

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА РАБОТЫ

Ключевые слова: фразеологизм (фразеологический оборот, фразеологическая единица), фразеосемантическое поле, фразеосемантическая группа, картина мира, языковая картина мира, фразеологическая картина мира, идиоматичность, идиома, троп, тропеический механизм идиообразования, фразеологические эквиваленты (выборочные, полные, частичные)

Целью работы является: выявление состава и типа семантической, идиоматической и тропеической организаций фразеосемантического поля ‘беспокойство, тревога/anxiety’ в русском и английском языках, определение соотношения языковой и научной картин мира. Актуальность данной работы состоит в попытке установления сходств и различий в интерпретации зафиксированных во фразеологии русского и английского языков феноменов психоэмоциональных состояний беспокойства и тревоги, что является важным в эпоху интенсификации межкультурных, межъязыковых контактов.

Предметом исследования является организация семантического пространства фразеосемантического поля ‘беспокойство, тревога/anxiety’ (ФСГ, образующие ФСП, и их упорядоченность), феномен межъязыковой фразеологической эквивалентности, степень семантической близости коррелирующих ФСП, номинативные предпочтения (идиоматичность и неидиоматичность фразеологических наименований отдельных ФСГ и ФСП в целом), тропеические механизмы идиообразования.

Объект – фразеосемантическое поле ‘беспокойство, тревога/anxiety’ в русском и английском языках, входящие в него фразеологические единицы, как идиоматичные, так и неидиоматичные, а также тропеические модели образования фразеологических оборотов.

При исследовании фразеосемантического поля ‘беспокойство, тревога/anxiety’ было выявлено, что во фразеологии русского и английского языка зафиксированы представления людей о беспокойстве и тревоге, как о сильном душевном волнении, смятении в ожидании опасности или чего-либо неизвестного, в то время как в научной (медицинской, психиатрической) картинах беспокойства, тревоги большое внимание уделяется методам лечения различных видов тревожных расстройств

В состав русскоязычного и англоязычного фразеосемантических полей ‘беспокойство, тревога’ входят обороты, как идиоматичные, так и неидиоматичные по своей природе. Рассмотрение тропеической организации ФСП ‘беспокойство, тревога/anxiety’ показало, что большинство фразеологизмов являются переосмысленными по модели метафор. Другими

тропеическими средствами идиообразования являются символ, метонимия, гипербола, сравнение, текстовая метафора и модель «троп в тропе». Фразеологизм является сложным образованием, в котором каждый компонент может быть переосмыслен по разным моделям, при этом в целом оборот представляет собой продукт сложного механизма идиообразования – троп в тропе.

В первой части работы представлены теоретические выкладки по вопросу феноменов фразеологизма, концептуальной, языковой и фразеологической картин мира, идиоматичности как признака фразеологического оборота, тропов, участвующих в идиообразовании, их отличительных свойств и особенностей, видов межъязыковых фразеологических соответствий.

Во второй части работы проводится выделение фразеосемантических групп в русском и английском ФСП, их количественное сопоставление, компаративный анализ представлений о беспокойстве и тревоге, зафиксированных в русской и английской фразеологиях, с научными интерпретациями данного психо-эмоционального состояния, исследование коррелирующих ФСП на предмет межъязыковых фразеологических эквивалентов, устанавливается степень семантической близости русского и английского ФСП беспокойства, тревоги, представлены результаты исследования ФСП 'беспокойство, тревога' на предмет видов русско-английских фразеологических соответствий и семантической близости коррелирующих ФСП, сопоставительный анализ русскоязычного и англоязычного ФСП беспокойства, тревоги на предмет идиоматической и тропеической организаций и статистическая интерпретация количественных данных.

Объем работы составил 82 печатные страницы. Количество использованных библиографических источников – 58, лексикографических – 17. количество собственных публикаций магистранта – 3. Материал исследования представлен в виде 8 таблиц (занимающих примерно 5 страниц) и 1 диаграммы (1/2 страницы). К работе имеется 5 приложений, в которых представлена организация материала исследования.

АГУЛЬНАЯ ХАРАКТЕРЫСТЫКА ПРАЦЫ

Ключавыя словы: фразеалагізм (фразеалагічны зварот, фразеалагічныя адзінка) фразеасемантычнае, поле, фразеасемантычная група, карціна свету, моўная карціна свету, фразеалагічныя карціна свету, ідыяматычнасць, ідыёмы, троп, трапеічны механізм ідыёмаўтварэння, фразеалагічныя эквіваленты (выбарчныя, поўныя, частковыя)

Мэтай працы з'яўляецца: выяўленне складу і тыпу семантычнай, ідыяматычнай і трапеічнай арганізацыі фразеасемантычнага поля 'беспокойство, тревога/anxiety' у рускай і ангельскай мовах, вызначэнне суадносін моўнай і навуковай карцін свету. Актуальнасць дадзенай працы складаецца ў спробе ўсталявання падабенстваў і адрозненняў у інтэрпрэтацыі зафіксаваных у фразеалогіі рускай і ангельскай моў феноменаў псіха-эмацыйных станаў трывогі і турботы, што з'яўляецца важным у эпоху інтэнсіфікацыі міжкультурных, міжмоўных кантактаў.

Прадметам даследавання з'яўляецца арганізацыя семантычнай прасторы фразеасемантычнага поля 'беспокойство, тревога/anxiety' (ФСГ, якія ўтвараюць ФСП, і іх ўпарадкаванасць), феномен міжмоўнай фразеалагічнай эквівалентнасці, ступень семантычнай блізкасці карэлюючых ФСП, намінацыйны перавагі (ідыяматычнасць і не ідыяматычнасць фразеалагічных найменняў асобных ФСГ і ФСП ў цэлым), трапеічныя механізмы ідыёмаўтварэння.

Аб'ект – фразеасемантычнае поле 'беспокойство, тревога/anxiety' у рускай і ангельскай мовах, ўваходзячы туды фразеалагічныя адзінкі, як ідыяматычныя, так і неідыяматычныя, а таксама трапеічныя механізмы ўтварэння фразеалагічных абаротаў.

Пры даследаванні фразеасемантычнага поля 'беспокойство, тревога/anxiety' было выяўлена, што ва фразеалогіі рускай і ангельскай моў зафіксаваны ўяўленні людзей аб турбоце і трывозе, у якасці моцных душэўны хваляванняў, распачы ў чаканні небяспекі або чаго-небудзь невядомага, у той час як у навуковай (медыцынскай, псіхіятрычнай) карцінах турботы і трывогі вялікая ўвага надаецца метадам лячэння розных відаў трывожных расстройстваў.

У склад рускага і ангельскага фразеасемантычных палёў 'беспокойство, тревога/anxiety' ўваходзяць абароты, як ідыяматычныя, так і не ідыяматычныя. Разгляд трапеічнай арганізацыі ФСП 'беспокойство, тревога/anxiety' паказаў, што большасць фразеалагізмаў з'яўляецца пераасэнсаванымі па мадэлі метафар. Іншымі трапеічнымі сродкамі ідыёмаўтварэння з'яўляюцца сімвал, метанімія, сінекдаха, гіпербала, параўнанне, тэкставая метафара і мадэль "троп у тропе". Фразеалагізм з'яўляецца складанай адзінкай, дзе кожны кампанент можа быць

пераасэнсаваны па розных мадэлях, пры гэтым у цэлым абарот ўяўляе сабой прадукт складанага механізму ідыёмаўтварэння – мадэль «троп у тропе».

У першай частцы працы прадстаўлены тэарэтычныя выкладкі па пытанні феноменаў фразеалагізма, канцэптуальнай, моўнай і фразеалагічных карцін свету, ідыяматычнасці як прыкметы фразеалагічных зваротаў, тропаў, якія ўдзельнічаюць у ідыёмаўтварэнні, іх адметных уласцівасцяў і асаблівасцяў, відаў міжмоўных фразеалагічных адпаведнікаў.

У другой частцы работы праводзіцца вылучэнне фразеасемантычных груп у межах рускага і ангельскага ФСП, іх колькаснае супастаўленне, кампаратыўны аналіз уяўленняў аб турбоце і трывозе, зафіксаваных у рускай і ангельскай фразеалогіях, з навуковымі інтэрпрэтацыямі дадзенага псіхэмацыйнага стану, даследаванне карэлюючых ФСП на прадмет міжмоўных фразеалагічных эквівалентаў, усталёўваецца ступень семантычнай блізкасці рускага і ангельскага ФСП турботы, трывогі, прадстаўлены вынікі даследавання ФСП на прадмет відаў руска-ангельскіх фразеалагічных адпаведнікаў, супастаўляльны аналіз рускага і ангельскага ФСП 'беспокойство, тревога/anxiety' на прадмет ідыёматычнай і трапеічнай арганізацый.

Аб'ём працы склаў 82 друкаваныя старонкі. Колькасць выкарыстаных бібліяграфічных крыніц – 58, лексікаграфічных – 17, колькасць уласных публікацый магістранта - 3. Матэрыял даследавання прадстаўлены ў выглядзе 8 табліц (прыкладна 5 старонак) і 1 дыяграмы (1/2 старонкі). Да працы маецца 5 дадаткаў, дзе прадстаўлена арганізацыя матэрыялу даследавання.

GENERAL DESCRIPTION OF THE THESIS

Key concepts: phraseological unit, phraseological semantic field, phraseological semantic group, world picture, linguistic world picture, phraseological world picture, idiomaticity, idiom, trope, trope facilities of forming idioms, phraseological equivalent (selective, full, partial).

The research intention is to reveal the structure and the type of semantic, idiomatic and trope organization of the chosen phraseological semantic field both in Russian and English, to compare linguistic world picture with scientific one.

The topic of the thesis is considered to be urgent because of the attempt to compare Russian and English phraseological units with the semantic component of anxiety, which is an important matter regarding the topic of cross-cultural and interlingual contacts.

The subject of the thesis research is the semantic organization of the phraseological semantic field (phraseological semantic groups of the phraseological semantic field and their order), nominative preferences, the phenomenon of the interlingual phraseological equivalency, the grade of the semantic similarity of the correlating phraseological semantic fields, idiomacity and non-idiomacity of phraseological units of particular phraseological semantic groups and of the whole phraseological semantic field, trope facilities of forming idioms.

The object is the phraseological semantic field ‘anxiety’ in Russian and in English, phraseological units (both idioms and non-idioms) that form it and trope facilities of forming the idioms.

The research of the phraseological semantic field ‘беспокойство, тревога/anxiety’ has shown that both Russian and English phraseological units reflect the notion of anxiety as confusion, disarray, perturbation, while medical (psychiatric) science is concentrated on types of anxiety and methods of treatment.

Both the Russian and English phraseological semantic fields consist of both idioms and non-idioms. Besides in the Russian language there are units one variant of which is considered to be an idiom and the other variant – a non-idiom. The research of the phraseological semantic field ‘беспокойство, тревога/anxiety’ has revealed that the main trope facility of forming idioms is the metaphor. Other tropes are: the metonymy, symbol, hyperbole, simile, text metaphor and double trope. A phraseological unit is a complex structure, and each of its components can get a new meaning with the help of its own mechanism. That is why the most productive trope facility of forming idioms is the double trope.

Chapter 1 presents such theoretical issues as criteria of the phraseological units, world picture, linguistic world picture, phraseological world picture, idiomaticity, trope, trope facilities of forming idioms, types of phraseological equivalents.

In Chapter 2 English and Russian phraseological fields are subdivided into phraseological semantic groups, compared according to this criterion, scientific (medical and psychiatric) pictures of anxiety are juxtaposed to the phraseological one, the proportion of different types of interlingual phraseological equivalents is analyzed, the similarity of the semantic, idiomatic and trope organization of both Russian and English phraseological semantic fields 'беспокойство, тревога/anxiety' is ascertained.

The thesis consists of 82 pages, including 8 tables (5 pages) and 1 diagram (1/2 of a page). The number of used bibliographical sources – 58, lexicographical sources (dictionaries) – 17. 5 appendixes contain Russian and English phraseological material. The results of the research are released in 3 articles.